

3402
Київський університет імені Бориса Грінченка

Інститут філології

кафедра германської філології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
(ПБ)
« 11 » 11 2019р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія німецької мови

для студентів

спеціальності	<u>035 Філологія</u>
освітнього рівня	<u>першого (бакалаврського) рівня вищої освіти</u>
освітньої програми	<u>035.04.02 Мова і література (німецька)</u>
спеціалізації	<u>035.04 Германські мови і літератури</u> <u>(переклад включно)</u>

Київ – 2019

Розробники:

Шапочкіна Ольга Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри германської філології Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка;

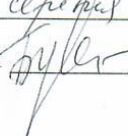
Городілова Тетяна Миколаївна, викладач кафедри германської філології Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладачі:

Городілова Тетяна Миколаївна, викладач кафедри германської філології Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри германської філології

Протокол від 29 серпня 2019р. № 1

Завідувач кафедри (І.Р. Буніятова)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої професійної програми (керівником проектної групи) 035.04.02 Мова і література (німецька)
(назва освітньої програми)

03.09.2019р.

Гарант освітньої професійної програми

(керівник проектної групи) (О.В. Шапочкіна)

Робочу програму перевірено

___ . ___ . 20 ___ р.

Заступник директора (Л.І. Заяць)

Пролонговано

на 20 ___ /20 ___ н.р. _____ (_____), « ___ » ___ 20 ___ р., протокол № ___

на 20 ___ /20 ___ н.р. _____ (_____), « ___ » ___ 20 ___ р., протокол № ___

на 20 ___ /20 ___ н.р. _____ (_____), « ___ » ___ 20 ___ р., протокол № ___

на 20 ___ /20 ___ н.р. _____ (_____), « ___ » ___ 20 ___ р., протокол № ___

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисциплін за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	німецька	німецька
Загальний обсяг кредитів/годин		4/120
Курс		3
Семестр		5
Кількість змістових модулів з розподілом:		2
Обсяг кредитів		4
Обсяг годин, в тому числі:		120
Аудиторні		16
Модульний контроль		-
Семестровий контроль		-
Самостійна робота		104
Форма семестрового контролю		екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: ознайомити студентів з понятійним апаратом історії мови, дискусійними проблемами, концепціями, представленими у працях видатних вітчизняних та зарубіжних лінгвістів; навчити студентів застосовувати найбільш ефективні методи аналізу матеріалу з історії німецької мови і використовувати на практиці теоретичні знання.

Завдання курсу:

Курс передбачає розвивати у студентів загальні та фахові компетентності спеціальності, а саме:

- здатність спілкуватися іноземною мовою у професійній діяльності, опрацьовувати фахову літературу іноземною мовою;
- здатність до критичного мислення й ціннісно-світоглядної реалізації особистості;
- уміння застосовувати отримані теоретичні знання у практичних ситуаціях;
- здатність вчитися впродовж життя й опановувати сучасні знання, уміння ефективно планувати й розподіляти свій час;

- здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел;
- філологічна компетентність: здатність вільно орієнтуватися в різних лінгвістичних напрямках і школах, володіти методами наукового аналізу й структурування мовного й літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів;
- здатність планувати, організовувати, здійснювати і презентувати прикладне дослідження в галузі німецької філології;
- володіння лексичними, мовними знаннями і навичками; знання основних етапів історії мови, системи форм слова, словотворчої структури і можливості сполучення, способів словотвору, лексичної полісемії, лексичної антонімії, лексико-семантичних полів тощо;
- володіння граматичними мовними знаннями і навичками, знання граматичних категорій, форм і функцій слів, володіння відповідними граматичними структурами;
- володіння орфографічними мовними знаннями, знання правил орфографії та їх адекватне використання;
- здатність викладати свою думку відповідно до сформульованих питань з дотриманням параметрів комунікативно-стилістичної доцільності та мовної правильності;
- володіння експресивними, емоційними, логічними засобами мови та здатність спрямовувати їх для досягнення запланованого прагматичного результату.

Діяльність студентів у Центрах компетентностей

Практичні навички:

- допомогти студентам через теоретичні узагальнення та усвідомлення зв'язків і взаємовпливу мовних одиниць і явищ, глибоко і свідомо опанувати мовленнєві закономірності й удосконалити практичне володіння мовою;
- виробити у студентів систематичні знання про формальну й змістову структуру елементів фонетичної, лексичної, граматичної підсистем у взаємозв'язку з іншими підсистемами мови в історичному аспекті;
- навчити студентів розуміти, яким чином відбувалися історичні зміни в німецькій мові у всіх періодах її розвитку;
- орієнтуватися в основних положеннях та поняттях дисципліни «Історія німецької мови»;
- мати уявлення про розвиток німецької мови, починаючи від німецьких діалектів та закінчуючи усталеними нормами сучасної німецької літературної мови;

- знати основні закони розвитку мови та її етапи, володіти основними історичними поняттями фонетики,граматики, лексикології, знати пам'ятки літератури і вміти користуватися словником для перекладу текстів різних періодів розвитку німецької мови.

Види робіт:

лекції; практичні заняття; самостійна робота; критичне та аналітичне читання наукової та фахової літератури; здійснення індивідуальної навчально-дослідної діяльності на основі інтернет-джерел та конспектів; індивідуальні та групові консультації із викладачами; дистанційна освіта з опорою на електронні навчальні курси; студентська проектна діяльність; гурткова робота; участь у дискусіях, дебатах тощо.

Які практичні компетентності здобувають:

- філологічна компетентність: здатність вільно орієнтуватися в різних історичних лінгвістичних напрямках і школах, володіти методами наукового аналізу і структурування мовного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів;
- проектна компетентність: здатність планувати, організовувати, здійснювати і презентувати прикладне дослідження в галузі історії німецької мови;
- науково-дослідна компетентність: здатність планувати, організовувати і здійснювати теоретичне наукове дослідження та ефективно презентувати його результати, беручи участь у різних формах наукової комунікації (конференції, круглі столи, дискусії, наукові публікації) у межах дисципліни;
- фонетична мовна компетентність: володіння сформованими фонетичними навичками, нормативною вимовою, інтонаційними моделями німецької мови;
- лексична мовна компетентність: володіння термінологічним апаратом у межах курсу, лексичними, мовними знаннями і навичками; знання семантики, системи форм слова, словотворчої структури і можливості сполучення, способів словотвору, лексичної полісемії, лексичної антонімії, лексико-семантичних полів, особливостей фразеології;
- граматична мовна компетентність: володіння граматичними мовними знаннями і навичками, знання граматичних категорій, форм і функцій слів, володіння відповідними граматичними структурами німецької мови на різних етапах її розвитку;

– орфографічна мовна компетентність: володіння орфографічними мовними знаннями німецької мови, знання правил орфографії та їх адекватне використання.

– усна мовленнєва компетентність: знання дефініцій, тематичної лексики, засобів вираження структурної організації тексту та лексичних засобів вираження комунікативної інтенції; уміння вести доповідь, діалог;; здатність викладати свою думку відповідно до тематичних запитань з курсу з дотриманням параметрів комунікативно-стилістичної доцільності та мовної правильності; володіння експресивними, емоційними, логічними засобами німецької мови та здатність спрямовувати їх для досягнення запланованого прагматичного результату;

– писемна мовленнєва компетентність: здатність викладати свою думку відповідно до певних типів тексту з дотриманням параметрів комунікативно-стилістичної доцільності та мовної правильності;

– мовленнєва компетентність читання: розуміння прочитаного, аналіз і синтез отриманої інформації; уміння виокремлювати головну і другорядну інформацію; здатність викладати свою думку відповідно до певних типів прочитаного тексту з дотриманням параметрів комунікативно-стилістичної доцільності та мовної правильності;

– перекладацька компетентність: володіння термінологічними, лексичними, синтаксичними та морфологічними нормами німецької мови та уміння її застосовувати у процесі різних видів перекладу літературних пам'яток німецької мови на різних етапах генези;

– літературознавча (глибокі знання та розуміння в галузі літературознавства): знання про основні тенденції історичного розвитку і своєрідність мовно-літературного процесу, зміст естетичних теорій, методів, напрямів, стилів і жанрів літератури, історії зарубіжної літератури, епосу, фольклору;

– літературознавчо-критична: здатність осмислювати мистецтво слова як систему систем, розуміти еволюційний шлях розвитку літератури Німеччини.

3. Результати навчання за дисципліною

На кінець проходження курсу передбачено такі результати навчання, а саме:

- знання та розуміння новітніх лінгвістичних і літературознавчих теорій та їх інтерпретацій;
- знання та розуміння основних лексичних, фразеологічних, фонетичних, словотворних, морфологічних та синтаксичних норм сучасної німецької мови;
- уміння застосовувати мовні знання на всіх рівнях сучасної німецької літературної мови з дотриманням історичних, стилістичних, лексичних,

орфоепічних та граматичних норм та застосування мовленнєвих умінь у педагогічній практиці;

- вільне володіння іноземною мовою для здійснення професійної комунікації і міжособистісного спілкування;
- оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення;
- цінувати різноманіття та мультикультурність світу й керуватися у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу та співробітництва;
- оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення, аргументуючи власну точку зору;
- дотримуватися правил академічної доброчесності.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					Самостійна робота
		Лекції	Семінари	Практичні	МК	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1. Основні положення історії німецької мови							
Тема 1. Предмет і основні поняття історії німецької мови. <i>С/р Підготовка до практичних занять</i>		2	-	1	-	-	
Тема 2. Періодизація історії німецької мови. Історичні зміни німецької мови: лексичний, граматичний та фонетичний аспекти. <i>С/р Підготовка до практичних занять</i>				1			
Тема 3. Прагерманська мова. Племінні діалекти древніх германців. <i>С/р Підготовка до практичних занять</i>				1			

Тема 4. Становлення німецької мови. Мовні форми за часів франкської держави. <i>С/р Підготовка до практичних занять</i>				1			
Тема 5. Давньовірхньонімецька мова. Розвиток писемності.				1			
Тема 6. Морфологічна та синтаксична системи давньовірхньонімецької мови. <i>С/р Підготовка до практичних занять</i>				1			
Разом	60	2	-	6	-	-	52
Змістовий модуль 2. Періоди розвитку німецької мови							
Тема 7. Середньовірхньонімецька мова. Середньовікова німецькомовна лірика і проза. Збагачення словникового складу <i>С/р Підготовка до практичних занять</i>				2			
Тема 8. Фонологічна, морфологічна і синтаксична системи середньовірхньонімецької мови. <i>С/р Підготовка до практичних занять</i>				1			
Тема 9. Ранній верхньонімецький період. Роль мови Мартина Лютера. <i>С/р Підготовка до практичних занять</i>				1			
Тема 10. Фонологічна, морфологічна та синтаксична системи <i>С/р Підготовка до практичних занять</i>				1			
Тема 11. Новітній верхньонімецький період. <i>С/р Підготовка до практичних занять</i>				1			

Тема 12. Тенденції розвитку сучасної німецької мови. <i>С/р Підготовка до практичних занять</i>				2			
Разом	60	-	-	8	-	-	52
Семестровий контроль							
Усього	120	2	-	14	-	-	104

5. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Основні положення історії німецької мови

Історія німецької мови як наука. Історія мови в системі лінгвістичних та нелінгвістичних дисциплін. Зв'язок із іншими науками. Предмет історії мови. Основні закони історичного розвитку німецької мови. Порівняльно-історичний метод вивчення мов. Історичний розвиток німецької мови у загальному аспекті. Індоевропейська мова та її особливості. Виокремлення германської мови. Західногерманські племена та франкська держава. Історія слова «deutsch».

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Періоди розвитку німецької мови

Формування фонетичної, лексичної та граматичної систем мови за періодами: давньонімецький, середньонімецький, ранньонімецький та сучасний німецький періоди. Розвиток орфографії. Розвиток та збагачення словникового складу (слововідтворення, словоскладання, запозичення). Морфологія та синтаксис в історичному аспекті від давньонімецького періоду до сучасності.

Зміст лекцій

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Основні положення історії німецької мови

Лекції 1. Предмет і основні поняття історії німецької мови (2 год.)

Основні поняття теми:

Історія мови як наука, історія мови у системі лінгвістичних та нелінгвістичних дисциплін, зв'язок з іншими науками, предмет історії мови,

основні закони історичного розвитку мови, порівняльно-історичний метод вивчення іноземних мов.

Зміст практичних занять

Змістовий модуль I

Основні положення історії німецької мови

№1 Тема: Історія мови як наука.

1. Предмет дослідження історії мови.
2. Порівняльно-історичне мовознавство. Мета та задачі.
3. Зв'язок історії мови з іншими науками.
4. Періодизація історії німецької мови.

№2 Тема: Індоевропейська мова та виокремлення германської мови.

1. Індоевропейська мова та її мовні особливості.
2. Взаємозв'язок індоевропейських мов.
3. Теорії виокремлення індоевропейських мов.

№3 Тема: Давньогерманські мови. Передісторія німецької мови.

1. Мова давніх германців.
2. Словниковий склад прагерманської мови.
3. Перший зсув приголосних.

№4 Тема: Становлення і розвиток німецької мови.

1. Другий перебіг приголосних.
2. Історія слова deutsch.
3. Становлення німецької нації та становлення німецької мови.
4. Екстралінгвістичні фактори впливу на розвиток німецької мови.

№5 Тема: Давньовірхньонімецька мова.

1. Давньовірхньонімецький мовний простір.
2. Розвиток писемності. Писемні пам'ятки.
3. Мовні форми давньовірхньонімецького періоду.

№6 Тема: Становлення фонетичної системи німецької мови. Формування лексичної системи німецької мови.

1. Фонологічна система німецької мови у давньонімецький період. Фонетичні особливості середньонімецької мови.
2. Основні риси морфологічної структури давньовірхньонімецької мови.
3. Розвиток артикля.
4. Іменник, прикметник, займенник.
5. Дієслово. Класи дієслів.

Змістовий модуль II

Періоди розвитку німецької мови

№7 Тема: Період середньовірхньонімецької мови.

1. Тенденції розвитку територіальних діалектів середнього верхньонімецького періоду.
2. Мовні форми середнього верхньонімецького періоду.

3. Розвиток лицарської лірики.
4. Розвиток середньовікової прози.

№ 8 Тема: Морфологічна та синтаксична система середньонімецького періоду.

1. Сильні та слабкі дієслова.
2. Спрощені структури вербальних форм.
3. Розвиток нових граматичних форм дієслів.
4. Уніфікація типів відміни іменників.
5. Тенденція до фіксованого порядку слів.
6. Просте та складне речення.
7. Засоби вираження заперечень.

№ 9 Тема: Ранній нововерхньонімецький період.

1. Зростання міст та розвиток буржуазної культури.
2. Німецька селянська війна та реформація.
3. Поширення мови мартина Лютера.
4. Мовні форми раннього нововерхньонімецького періоду.
5. Словниковий склад раннього нововерхньонімецького періоду.

№ 10 Тема: Граматична система раннього нововерхньонімецького періоду розвитку німецької мови.

1. Зміни у фонологічній системі.
2. Розвиток нових часових форм дієслова.
3. Розвиток системи відмінювання іменників.
4. Синтаксис раннього нововерхньонімецького періоду.

№ 11 Тема: Новітній верхньонімецький період.

1. Просвітництво та розвиток літературної мови у 18 ст.
2. Питання регулювання мовної норми.
3. Фонологічна система загальнонімецької літературної мови.
4. Регулювання орфографічної норми.
5. Німецька класична література та її роль в становленні німецької національної літературної мови.

№ 12 Тема: Розвиток сучасної німецької мови.

1. Основні тенденції розвитку сучасної німецької мови.
2. Питання літературної норми.
3. Німецька мова після 1945 року.
4. Німецька мова XXI ст.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студента

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	1	1	-	-
Відвідування практичних занять	1	3	3	4	4
Робота на практичному занятті	10	3	30	4	40
Виконання завдань для самостійної роботи	5	26	130	26	130
Виконання модульної роботи	-	-	-	-	-
Разом	17	32	164	34	174
Максимальна кількість балів: 338					
Розрахунок коефіцієнта: 5.63					

6.2. Завдання для самостійної роботи студента та критерії її оцінювання

Перелік питань для самостійного опрацювання за періодами розвитку німецької мови за підручником Moskalskaja O.I. Deutsche Sprachgeschichte (Москальська О.И. История немецкого языка): Учеб. пособие для студ. лингв, ун-тов и фак. ин. яз. высш. пед. учеб. заведений. - М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 288 с.; Підготовка кожної теми (домашня робота) із поданого переліку оцінюється у 5 балів.

Thema 1

1. Formulieren Sie den Gegenstand der Sprachgeschichte.
2. Berichten Sie über die wichtigsten Gesetzmäßigkeiten der sprachlichen Entwicklung.
3. Was wissen Sie über die Verwandtschaftsverhältnisse der indoeuropäischen Sprachen?
4. Erzählen Sie Theorien über die Herausbildung der indoeuropäischen Sprachen.
5. Beschreiben Sie Akzentverhältnisse im Indoeuropäischen.
6. Erklären Sie den Formenbestand des Indoeuropäischen.

Thema 2.

1. Erzählen Sie über das Urgermanische.
2. Erklären Sie die fremdsprachlichen Einflüsse auf die germanischen Sprachen.
3. Latein. Die «Erste lateinische Welle» (ca. 50 v.u.Z.– 500 u.Z.). Was wissen Sie über diese Periode?
4. Gotisch. Was wissen Sie über diese Periode?
5. Keltisch. Was wissen Sie über diese Periode?
6. Erklären Sie das Ethnonym «deutsch».
7. Berichten Sie über sprachliche Besonderheiten des Germanischen.
8. Berichten Sie über die 1. (proto)germanische bzw. gemeingermanische Lautverschiebung.
9. Berichten Sie über das Vernersche Gesetz.
10. Präsentieren Sie die Akzentverhältnisse und lautliche Neuerungen im Germanischen im Vergleich zum Indoeuropäischen.

Thema 3.

1. Erzählen Sie über die deutsche Gegenwartssprache, ihre Existenzformen und die nationalen Varianten der deutschen Sprache.
2. Berichten Sie über die Verwandtschaftsbeziehungen der deutschen Sprache.
3. Präsentieren Sie die Periodisierung der deutschen Sprachgeschichte.
4. Germanische Stämme: Machen Sie kurzer Überblick.
5. Was wissen Sie über die Integration der germanischen Stämme und das frühdeutsche Sprachgebiet?

Thema 4.

1. Erklären Sie die Rolle der historischen Phonetik in der Sprachforschung.
2. Präsentieren Sie phonetischer Bau des Althochdeutschen in historischer Sicht.
3. Präsentieren Sie das Konsonantensystem des Althochdeutschen.
4. Erklären Sie die Benutzung der Buchstaben und Laute. Formulieren Sie die Leseregeln.
5. Erklären Sie phonetische Prozesse im althochdeutschen Konsonantensystem.
6. Berichten Sie über die 2. (althochdeutsche) Lautverschiebung.
7. Wie verstehen Sie die Definition „Rhotazismus“?
8. Erklären Sie die Konsonantendehnung.
9. Berichten Sie zum Thema: Entwicklung neuer Laute.
10. Beschreiben Sie den Übergang des altgermanischen stimmlosen interdentalen Engelautes ĩ zu d.
11. Was wissen Sie über Notkers Anlautgesetz?
12. Erklären Sie die Definition: Geminatio der Konsonanten.
13. Beschreiben Sie das Vokalsystem des Althochdeutschen.
14. Berichten Sie über den Bestand des althochdeutschen Vokalsystems.
15. Erklären Sie die phonetischen Prozesse im althochdeutschen Vokalsystem.
16. Erklären Sie den Begriff: Umlaut.
17. Beschreiben Sie Wandel der altgermanischen Diphthonge ai, au.
18. Was wissen Sie über die Diphthongierung der langen Vokale ē2 und ō.
19. Erklären Sie den Begriff: Brechung.
20. Erklären Sie den Begriff: Vokaldehnung durch Nasalschwund

Thema 5.

1. Berichten Sie über den Gegenstand der historischen Grammatik.
2. Erklären Sie den grammatischen Bau des Althochdeutschen in historischer Sicht.
3. Erklären Sie den Begriff: Substantiv im Ahd.
4. Erklären Sie den Begriff: Adjektiv im Ahd.
5. Erklären Sie den Begriff: Numerale im Ahd.

6. Erklären Sie den Begriff: Verb im Ahd.

Thema 6.

1. Beschreiben Sie die Besonderheiten der Bildung und des Gebrauchs der Syntax des Althochdeutschen in historischer Sicht.
2. Erklären Sie den Satzbau im Ahd.
3. Präsentieren Sie den einfachen zweigliedrigen Satz im Ahd.
4. Präsentieren Sie den eingliedrigen Satz im Ahd.
5. Erklären Sie die Wortstellung im einfachen Satz im Ahd.
6. Beschreiben Sie bewegliche Satzglieder im Ahd.
7. Berichten Sie zum Thema: Die Stellung des Prädikats im Ahd.
8. Was wissen Sie über die Entwicklung der verbalen Klammer im Ahd.
9. Präsentieren Sie den zusammengesetzten Satz im Ahd.
10. Erklären Sie die Definition: Historische Lexikologie.
11. Formulieren Sie die Grundbegriffe der Lexikologie.
12. Geben Sie genetische Charakteristik des deutschen Wortgutes.
13. Präsentieren Sie allgemeinindoeuropäische Stämme.
14. Berichten Sie zum Thema: Germanische Schicht des Wortgutes.
15. Berichten Sie zum Thema: Entlehnungen im Althochdeutschen.
16. Berichten Sie zum Thema: Wortbildung im Althochdeutschen.

Thema 7.

1. Erklären Sie den Lautbestand des Mittelhochdeutschen.
2. Beschreiben Sie phonetische Prozesse im Mittelhochdeutschen.
3. Erklären Sie den grammatischen Bau des Mittelhochdeutschen.
4. Berichten Sie zum Thema: Morphologie im Mhd.
5. Berichten Sie zum Thema: Syntax im Mhd.
6. Berichten Sie zum Thema: Das mittelhochdeutsche Wortgut im Mhd.
7. Berichten Sie zum Thema: Entlehnungen im Mhd.

Thema 8.

1. Berichten Sie zum Thema: Frühneuhochdeutsch (16. Jh bis zur Mitte des 18. Jhs).
2. Berichten Sie zum Thema: Einführung und kurze Charakteristik.
3. Beschreiben Sie die wichtigsten graphischen Besonderheiten des Frühneuhochdeutschen.
4. Erklären Sie phonetische Besonderheiten des Frühneuhochdeutschen.
5. Beschreiben Sie grammatischen Bau des Frühneuhochdeutschen.
6. Berichten Sie zum Thema: Morphologie im Fnhd.
7. Berichten Sie zum Thema: Syntax Fnhd.
8. Berichten Sie zum Thema: Das frühneuhochdeutsche Wortgut Fnhd.
9. Berichten Sie zum Thema: Entlehnungen Fnhd.

Thema 9.

1. Präsentieren Sie die Dialekte innerhalb des deutschen Sprachraumes.
2. Was wissen Sie über die Auflistung gegenwärtiger deutscher Dialekte?

Thema 10.

1. Geben Sie die allgemeine Charakteristik der deutschen Mundarten!
2. Dialekt und Mundart sind gleiche Begriffe oder nein?
3. Geben Sie der kurzen Übersicht von deutschen Dialekten!
4. Geben Sie die Beispiele der deutschen Mundarten!
5. Erzählen Sie über niederdeutsche Mundarten.
6. Erzählen Sie über mitteldeutsche Mundarten.
7. Erzählen Sie über oberdeutsche Dialekte.
8. Erzählen Sie über bairische Dialekte.
9. Erzählen Sie über fränkische Dialekte.

Thema 11.

1. Berichten Sie über die Eigenart der deutschen Sprache.
2. Beschreiben Sie die Entwicklung des deutschen Wortschatzes.
3. Formulieren Sie die Normen der Rechtschreibung.

Thema 12.

Individuelle Präsentation nach Lehrbuch von Olga Moskalskaja.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Семестровий контроль проводиться у формі екзаменаційного тесту, який складається із 40-ка тестових запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється у один бал.

Зразок варіанту екзаменаційного тесту:

1. Wählen Sie die richtige Periodisierung der deutschen Sprachgeschichte:

Ahd.	Mhd.	Fnhd.
a) 6000-900	900-1200	1200-1500
b) VIII-1050	1050-1350	1350-1650
c) VII-XII	XIII-1540	1450-XVIII

2. Welche ahd. Mundarten werden als Oberdeutsch bezeichnet:

- a) Alemannisch, Bairisch; Süd- und Ostfränkisch;
- b) Rheinfränkisch, Mittelfränkisch;
- c) Niedersächsisch, Thüringisch, Hessisch;

3. Wann und in welchen Mundarten begann die 2. Lautverschiebung:

- a) Im 5./6. Jh. im Bairischen und Alemannischen;
- b) Im 8./9. Jh. im Süd- und Ostfränkischen;
- c) Im 7. Jh. im Hessischen und Thüringischen.
- d) Ihre Antwort

4. Geben Sie die richtigen Korrelationen an: Germanisch ↔ Ahd.

- a) p, t, k ↔ b, d, g
- b) p, t, k ↔ ff(f), zz(z), hh(h)
- c) p, t, k ↔ pf, tz, kch
- d) b, d, g ↔ p, t, k
- e) b, d, g ↔ gf, s, h

5. Welche Art des Vokalwechsels ist in den folgenden ahd. Beispielen vertreten:

slahan - slehit

gast - gesti

alt - eltiro

- a) Primärumlaut
- b) Sekundärumlaut
- c) Brechung
- d) Ahd. Monophthongierung

6. Welche Gruppen von neuen Mundarten erschienen in der mittelhochdeutschen Periode:

- a) Niederfränkisch
- b) Ostniederdeutsch
- c) Niedersächsisch
- d) Ostmitteldeutsch

7. Welche Kasus gab es im Ahd.?

- a) Nominativ, Genitiv, Dativ, Akkusativ, Vokativ
 b) Nominativ, Genitiv, Dativ, Instrumental (teilweise), Akkusativ
 c) Nominativ, Genitiv, Dativ, Lokativ, Akkusativ
8. In welcher Periode entstanden die folgenden nhd. Suffixe: -heit; -tum; -bar?
 a) im Ahd.
 b) im Mhd.
 c) im Fnhd.
9. Welche Neuerungen im Vokalismus sind für das Fnhd. zu verzeichnen?
 a) $\hat{i} > ei$ $\hat{u} > au$ $iu > eu$ $ou > au$
 b) $a > eu$ $au > uo$ $\hat{o} > uo$ $ei > \hat{i}$
 c) $e > ie$ $\hat{u} > uo$ $ei > e$ $au > o$
10. In welcher Periode formierte sich der relative Gebrauch der Zeitformen des Verbs:
 a) im Ahd.
 b) im Mhd.
 c) im Frnhd.
11. Wählen Sie die anerkannteste Periodenabgrenzung fürs Mhd.:
- a) 1200 – 1300
 b) 1050 – 1350
 c) 1050 – 1500
12. Ist das „klassische“ Mhd. Sprache
 a) der Mystiker
 b) des Epos
 c) der ritterlichen Dichtung
 d) der Kanzlei
13. Bestimmen Sie den Sekundärumlaut:
 a) geste
 b) nehte
 c) hende
14. Welche Konsonanten entstanden im Mhd.
 a) [ts]
 b) [z]
 c) [ʃ]
 d) [s]
15. Welche Wortart besaß im Ahd. den Dual:
 a) das Substantiv
 b) das Verb
 c) das Adjektiv
 d) keine
16. Bestimmen Sie die richtigen Kombinationen für die Deklination der Adjektive:
 a) starke oder nominale;
 b) schwache oder nominale;
 c) starke oder pronominale;
 d) schwache oder pronominale;
17. Bestimmen Sie den zeitlichen Rahmen für die „zweite lateinische Welle“:
 a) 500 – 800 n. Chr.
 b) 50 v. Chr. – 500 n. Chr.
 c) Ende des 15. Jh. – 16. Jh.
18. Welche Germanen werden als „Elbgermanen“ bezeichnet:

- a) Goten, Vandalen, Burgunden;
  - b) Baiern, Alemannen, Thüringen, Langobarden;
  - c) Franken; Sachsen; Angeln; Friesen.
19. Wer hat das Frankenreich gegründet?
- a) Karl der Große
  - b) Chlodwig
  - c) Wulfila
  - d) Notker Labeo
20. Was war Notker Labeo (10. - 11 Jh.)?
- a) Mönch und Klosterlehrer;
  - b) Philosoph;
  - c) Ritter;
  - d) Keiser
21. Welche ahd. Vokale sind als „kurze Vokale“ zu bezeichnen?
- a) Vokale mit Zirkumflex;
  - b) Vokale ohne Zirkumflex,
  - c) Vokale in geschlossenen Silben.
22. In welchen Wortpaaren findet grammatischer Wechsel statt?
- a) lang – lengiro;
  - b) kisan „wählen“ – kuri „wahl“;
  - c) elilenti – ellenti.
23. Welche(r) Kasus war im Ahd. viel mehr gebräuchlich im Vergleich zum Nhd.
- a) Nominativ;
  - b) Genitiv;
  - c) Dativ;
  - d) Akkusativ.
24. Welche Tempora besaß das ahd. Verb?
- a) Präsens, Präteritum, Perfekt;
  - b) Präsens; Präteritum; Futurum;
  - c) Präsens, Präteritum;
  - d) Präsens, Perfekt, Plusquamperfekt.
25. Für welche Periode der deutschen Sprachgeschichte ist die Konsonantenhäufung charakteristisch?
- a) Ahd.
  - b) Germ.
  - c) Frnd.
  - d) Mhd.
26. Wer wollte die Kleinschreibung der Substantive einführen?
- a) J.Grimm;
  - b) Siebs;
  - c) Adelung;
  - d) Duden.
27. Welcher Stamm spielte die führende Rolle bei der Herausbildung der deutschen Nationalität:
- a) die Alemannen;
  - b) die Sachsen;
  - c) die Franken;
  - d) die Langobarden.
28. Wer erhielt nach der Aufteilung des karolingischen Großreiches das Westfränkische Reich (das spätere Frankreich)?
- a) Karl der Kahle;
  - b) Chlodwig;
  - c) Karl der Große;
  - d) Alexander der Erste.

29. Wann wurde das karolingische Grossreich aufgeteilt?
- 814;
  - 843;
  - 773;
  - 770.
30. Die ersten „deutschen“ Sprachdenkmäler waren:
- Glossare;
  - Evangelienharmonie;
  - Merseburger Zaubersprüche;
  - Tatian und Wessobrunner Gebet.
31. Die Territorialdialekte des Herzogtums Schwaben erschreckten sich über das heutige:
- Hessen;
  - Baden-Württemberg;
  - Schleswig-Holstein;
  - Sachsen-Anhalt.
32. Unter westgerm. Geminat versteht man:
- Verschiebung von p, t, k zu Affrikaten;
  - Verschiebung von b, d, g zu p, t, k;
  - Verdoppelung eines Konsonanten durch unmittelbar folgendes j;
  - Verdoppelung eines Konsonanten nach den unbetonten Silbenvokalen.
33. Die zweite Lautverschiebung hat im 5 – 6. Jh. betroffen:
- Mitteldeutsch;
  - Oberdeutsch;
  - Niederdeutsch;
  - Ostmitteldeutsch.
34. ahd. elilenti > ellenti. Das ist ein Beispiel für die:
- Geminat durch Assimilation;
  - Geminat durch Vokalausfall;
  - Geminat durch die ahd. Lauverschiebung;
  - Geminat durch die 1. Lautverschiebung.
35. Als faringal werden bezeichnet:
- h, w;
  - l, r;
  - h;
  - [pf], [ts], kh.
36. Bestimmen Sie Vokalharmonie:
- ahd. gast – pl. gesti;
  - got. her – ahd. hiar;
  - ahd. erda – ahd. irdisc.
37. Für den Begriff „Vokalharmonie“ ist synonymisch:
- Brechung;
  - Ablaut;
  - Sekundärumlaut;
  - Ahd. Monophthongierung.
38. Unter Primärumlaut versteht man:
- Hebung oder Senkung der Stammsilbenvokale unter dem Einfluss der Vokale der nachfolgenden Silben;
  - Das Nichteintreten des Umlauts im Präteritum langwurzlicher jan-Verben;
  - Die Umwandlung von kurzem a zu e;
  - Die Umwandlung von langem a zu e.
39. Die Länge der Vokalphoneme wurde im Ahd. durch ___ wiedergegeben:
- Zirkumflex;
  - Verdoppelung, Zirkumflex, Akut, Strich;

- c) Es gab keine langen Vokale;
- d) Akut, Strich.

40. Zur welchen Ablautreihe gehört das Verb bintan-bintu-bant-buntun-gibuntan
- a) 3a;
  - b) 4;
  - c) 3b;
  - d) 2a.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю:

1. Die Herkunft der deutschen Sprache und deren Verwandtschaftsbeziehungen.
2. Die deutsche Sprache im System der typologischen sprachlichen Klassifikation.
3. Die zeitliche Gliederung der deutschen Sprachgeschichte.
4. Die Herausbildung der deutschen literarischen Sprache.
5. Die alte Geschichte Deutschlands. Der Lebensraum der deutschen Stämme. Eroberungen der Germanen.
6. Das altdeutsche Schrifttum. Die Sprachdenkmäler der altdeutschen Zeit.
7. Die Entlehnungen im Deutschen. Der Einfluss der lateinischen Sprache. Der Einfluss der altgriechischen Sprache.
8. Die Herkunft der altdeutschen Vokale. Die Distribution ureigener Vokale. Altdeutsche Diphthonge und deren Struktur.
9. Die gegenwertigen deutschen Mundarten und deren geschichtliche Wurzeln.
10. Die phonetischen Besonderheiten des Althochdeutschen. Das System des Vokalismus. Der primäre Umlaut. Der Ruckumlaut. Der Ablaut.
11. Die phonetischen Besonderheiten des Althochdeutschen. Das System des Konsonantismus. Die 1. und 2. Lautverschiebung.
12. Die phonetischen Gesetze im Althochdeutschen.
13. Die Besonderheiten des Wortschatzes des Althochdeutschen. Die Wortbildung im Althochdeutschen.
14. Der grammatische Bau des Althochdeutschen.
15. Die mittelhochdeutsche Zeit. Das System des Vokalismus. Qualitative und quantitative Änderungen der Vokale. Die Monophthongierung und die Diphthongierung der Vokale.
16. Die mittelhochdeutsche Zeit. Das System des Konsonantismus.
17. Die geschichtlichen Grundlagen der gegenwertigen deutschen Rechtsschreibung.
18. Die Besonderheiten des Wortschatzes des Mittelhochdeutschen.
19. Die Besonderheiten des grammatischen Baus des Mittelhochdeutschen.
20. Die Änderungen im grammatischen System: die Geschichte der schwachen und starken Verben und der Präteritoprasentia.
21. Die Geschichte der persönlichen Formen des mittelhochdeutschen Verbs. Die Geschichte der nominalen Formen des mittelhochdeutschen Verbs.

22. Die Deklination der Substantive, der Adjektive und der Pronomen in der mittelhochdeutschen Zeit.
23. Die Besonderheiten des phonetischen Systems und des grammatischen Baus des Frühneuhochdeutschen: die allgemeine Charakteristik.
24. Die Vereinheitlichung der sprachlichen Normen in der frühneuhochdeutschen Zeit.
25. Die historische Syntax. Die Entwicklung der Wortverbindungen.
26. Der einfache Satz. Die historische Syntax. Die Herausbildung der standigen Wortfolge. Die Entwicklung des Systems der Satzglieder.
27. Die historische Syntax. Der zusammengesetzte Satz.
28. Die deutsche Sprache auserhalb der deutschen Grenzen.
29. Deutsch in Osterreich, Luxemburg und in der Schweiz.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична картка дисципліни

(див. додаток 1)

8. Рекомендовані джерела

Основна (базова)

1. Бублик В.Н. Історія німецької мови. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Вінниця: Нова книга, 2004. – 272с.
2. Иванов, А.В. История немецкого языка = Geschichte der deutschen Sprache: учебное пособие / А.В. Иванов; Поморский гос. ун-т им. М.В. Ломоносова. - Архангельск: Поморский университет, 2007. - 146 с. - ISBN 978-5-88086-674-8.
3. Moskalskaja O.I. Deutsche Sprachgeschichte (Москальская О.И. История немецкого языка): Учеб. пособие для студ. лингв, ун-тов и фак. ин. яз.

- высш. пед. учеб. заведений. - М.: Издательский центр «Академия», 2003. - 288 с.
4. Введение в германскую филологию: Учебник для филол. фак. ун-тов / М.Г.Арсеньева, С.П.Балашова, В.П.Берков, Л.Н.Соловьева. – М., 1980.
  5. Гухман М.М., Семенюк Н.Н. История немецкого литературного языка IX–XVвв. – М., 1983.
  6. Гухман М.М., Семенюк Н.Н., Бабенко Н.С. История немецкого литературного языка XVI–XVIIIвв.– М., 1984.
  7. Зиндер Л.Р., Строева Т.В. Историческая фонетика немецкого языка. – М.-Л., 1965.
  8. Зиндер Л.Р., Строева Т.В. Историческая морфология немецкого языка. – Л., 1968.
  9. Филичёва Н.И. История немецкого языка: Курс лекций. – М., 2004.
  - 10.Schmidt, Wilhelm [Hrsg.] / Langner, Helmut [Bearb.]: Geschichte der deutschen Sprache. Ein Lehrbuch für das germanistische Studium. 7., verb. Aufl., erarb. unter der Leitg. v. Helmut Langner. Leipzig, 1976.
  - 11.„Einführung in das Studium der deutschen Sprachgeschichte“ von L.R. Sinder,T.V. Strojewa, 1977
  - 12.Sonderegger, Stefan 1979. Grundzüge dt. Sprachgeschichte. Diachronie des Sprachsystems: Einführung Genealogie Konstanten. - Berlin, New York, 1979.-Bd.1.- 345 S.
  - 13.Schmidt W, Geschichte der deutschen Sprache. - 8. Aufl., - Stuttgart: S. Hirzel Verlag, 2000. - 407 S.
  14. Polenz P. Deutsche Sprachgeschichte vom Spätmittelalter bis zur Gegenwart. Einführung, Grundbegriffe. –Berlin, New York: de Gruyter. - 2000. - Bd. 1. - 385S.
  - 15.Polenz P. Deutsche Sprachgeschichte vom Spätmittelalter bis zur Gegenwart. XVII. und XVIII. Jahrhundert. - Berlin, New York: de Gruyter. - 1994. - Bd. 2.- 498 S.

16. Polenz P. Deutsche Sprachgeschichte vom Spätmittelalter bis zur Gegenwart. XIX. und XX. Jahrhundert.- Berlin, New York: de Gruyter. - 2000.- 757 S.

Додаткова

1. Duden Deutsches Universalwörterbuch / hrsg. u. bearb. vom Wiss. Rat u.d. Mitarb.d. Dudenred. unter Leitung von Günter Drosdowski. - 2., völlig neu bearb. u. stark erw. Aufl. - Mannheim; Wien; Zürich: Dudenverl., 1989. - 181 S.
2. Kleines Wörterbuch sprachwissenschaftlicher Termini, Leipzig, 1976.- 243 S.
3. Paul H. Deutsches Wörterbuch / Bedeutungsgeschichte und Aufbau unseres Wortschatzes. - 10. überarb. und erw. Aufl. - Tübingen: Niemeyer, 2002. - 124 S.
4. Wahrig G. Deutsches Wörterbuch. - Siebersloh, München: Bertelsmann Lexikon Verlag GmbH, 1991. - 1675 S.
5. Kluge F. Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache, bearbeitet von E. Seebold, 23., erweiterte Auflage. - Berlin - New York: Walter de Gruyter, 1995. - 190 S.

Навчально-методична картка дисципліни «Історія німецької мови»

Разом - 120 год., лекції – 2 год., практичні – 14 год., самостійна робота – 104 год., підсумковий контроль – екзамен

5 семестр

Модулі	Змістовий модуль I			Змістовий модуль II			
Назва модуля	Основні положення історії німецької мови			Періоди розвитку німецької мови			
Кількість балів за модуль	164 бали			174 бали			
Лекції (присутність)	1						
Теми (1 бал)	<i>Тема 1</i>						
Теми практичних занять (77 балів)	<i>Тема 1 Тема 2</i>	<i>Тема 3 Тема 4</i>	<i>Тема 5 Тема 6</i>	<i>Тема 7</i>	<i>Тема 8 Тема 9</i>	<i>Тема 10 Тема 11</i>	<i>Тема 12</i>
Кількість балів за практичні	3x11 = 33			4x11 = 44			
Самостійна робота	26x5=130 балів			26x5= 130 балів			
Підсумковий контроль				Екзамен 40 балів			
Разом	338 балів + екзамен						

